

Motion till riksdagen

1989/90:Ub16

av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m)

med anledning av prop. 1989/90:102 om
reformerad svenskundervisning för vuxna
invandrare

Inledning

Den nuvarande organisationen för svenskundervisning för invandrare trädde i kraft den 1 juli 1986. Undervisningen har anordnats i form av grundläggande svenskundervisning (grund-sfi) och påbyggnadsundervisning (påbyggnads-sfi). Utöver detta har statens invandrarverk anordnat förläggningssvenska.

Sfi-undervisningen har utgjort grunden i ett undervisningssystem för vuxna invandrare med olika huvudmän och utbildningsmordnare. Syftet med utbildningen är "att ge invandrarna sådana kunskaper i det svenska samhället och arbetslivet att invandraren kan ta vara på sina rättigheter och påverka sin situation samt fullgöra de krav och skyldigheter som det dagliga livet erbjuder". Efter genomgången utbildning skall invandraren ha grundläggande kunskaper i det svenska språket som leder antingen till fördjupade studier eller till övergång till arbetslivet.

Dagens system motverkar sina syften

Denna målsättning har inte uppnåtts. Många invandrare har deltagit i sfi-undervisning under lång tid med lag studietakt och med ett svagt studieresultat. Samtidigt har man inte klarat av varningen studier-praktik arbete. Den eftersträlvade integrationen har i praktiken inte fungerat. Detta har medfört att övergången till arbetslivet tar orimligt lång tid. Den långa studietiden, med dess intervaller av vntan, skapar ett beroende av socialbidrag och leder till att invandraren blir både passiviserad och isolerad från det svenska samhället. Utslussningen till arbetslivet försvaras.

I propositionen tar regeringen delvis fasta på den kritik som vi framfört mot den nuvarande ordningen och på de förslag vi lagt fram. Det gäller möjligheten till koncentrerad undervisning, bidrag som följer invandraren, ökade möjligheter till individualisering och flexibilitet samt en effektivare uppföljning av verksamheten.

Sammanhållen svenskundervisning

Vi tillstyrker förslaget att uppdelningen mellan grund-sfi och påbyggnads-sfi upphör samt att kommunerna får ansvar för flyktingarnas svenskundervis-

ning. Under förutsättning att undervisningen bedrivs och organiseras effektivt bör föreslagna 700 timmar skapa förutsättningar för att ge alla grundläggande färdigheter i svenska.

Vi förutsätter att mål och krav på kvaliteten i undervisningen ställs så högt att deltagarna får så goda kunskaper i svenska att de kan gå direkt till vidareutbildning eller ut i arbetslivet.

Förordningen föreskriver att undervisningen "bör bedrivas kontinuerligt under året med uppehåll endast för semester". Det har emellertid visat sig att man på många orter följer det normala läsåret för skolan, vilket får till följd att utslussningen av flyktingen ytterligare fördröjs. Kommunerna bör verka för att grund-sfi bedrivs med sådan kontinuitet att studieresultaten hålls på en hög nivå.

Kommunens val av anordnare

Enligt nu gällande bestämmelser får kommunerna förlägga grund-sfi till komvux, studieförbund eller folkhögskola. I förslaget vill regeringen utöka rätten för kommunerna att välja anordnare att också omfatta AMU och den statliga högskolan. Skalet är att man vill ge kommunerna möjlighet att underlätta för flyktingarna att få en ökad differentiering och individualisering av undervisningen. I särskilda fall skall en annan anordnare efter regeringsbeslut få svara för grund-sfi.

Det finns enligt vår mening ingen anledning att i lagen ange vilka kommunerna kan anlita för att genomföra undervisningen i grund-sfi. Det bör stå kommunen fritt att anlita den arrangör som på ett effektivt sätt tillhandahåller en god utbildning. Det finns däremot skäl att framhålla att beslut om utbildningsanordnare bör föregås av en öppen upphandling. I mindre kommuner talar mycket för att utbildningen bör hållas samman. I kommuner med mer omfattande sfi-undervisning kan det dock verka stimulerande att verksamheten bedrivs i konkurrens mellan fler utbildningsanordnare.

Det är enligt vår mening viktigt att understryka att kommuner och arbetsförmedling i ett tidigt skede ser till att man planerar för varvning av studier och praktik/arbete.

Möjlighet att koncentrera undervisningen

Invandrare och flyktingar har ofta en hög motivation att lära sig svenska. De vill fortast möjligt kunna försörja sig själva och sina familjer. Eftersom undervisningstiden är maximerad till 21 timmar per vecka förlorar många ambitionen att snabbt klara sin egen försörjning. Vi har föreslagit att man i de fall där invandraren har god studievana skall kunna koncentrationsläsa svenska åtminstone 30 timmar per vecka.

I propositionen föreslås att detaljregleringen av undervisningstiden upphör och att det skall ankomma på regeringen att bestämma vilka regler som skall gälla. Enligt vår mening räcker det att ange målet. Kommunerna har själva ett intresse av att undervisningen bedrivs effektivt. Det bör således vara möjligt att koncentrera sfi-undervisningen för dem som klarar en högre studietakt.

Statens invandrarverk (SIV) arrangerar svenskundervisning under den tid invandrare vistas i förläggning. SIV upphandlar utbildningen av olika anordnare. För denna undervisning saknas kompetenskrav för lärarna och krav på läroplan. Undervisningens kvalitet är i hög grad skiftande. Förläggningssvenskan har en betydande omfattning. Det totala antalet undervisningstimmar i svenska uppgick 1988/89 till 450 000 och omfattade gott och väl hälften av all grund-sfi. Vistelsetiden på förläggning är för många flyktingar lång. För närvarande har över 7 000 flyktingar fått uppehålls- och arbetstillstånd men saknar kommunplats vilket gör att de blir kvar på förläggningarna.

De invandrare som fått uppehålls- och arbetstillstånd måste, även om de vistas på förläggning, erhålla undervisning i svenska. Den kommun där flyktingförläggningen är belägen bör ansvara för undervisningen.

Vi anser vidare att krav på läroplan och lararkompetens bör gälla för all undervisning av invandrare.

Läraryrket

Genom den ökade undervisningstiden och genom den sammanhållna undervisningen uppstår sannolikt en brist på lärare som uppfyller gällande krav på kompetens. Regeringen föreslår att SÖ får i uppdrag att pröva om nuvarande kompetensregler för lärare i grund-sfi är rätt utformade. Enligt vår uppfattning måste målsättningen vara att alla lärare skall ha adekvat utbildning och kompetens. Det är också av betydelse att denna grupp lärare får adekvat fortbildning.

Bidrag och studieresultat

Trots att det tar lång tid innan invandraren kommer i arbete eller reguljära studier har samhället svårt att tillvarata invandrarrens kunskaper. Enligt uppgift är det endast en femtedel av invandrarna som arbetar inom yrken som motsvarar deras utbildningsnivå.

Enligt vad som har uppgivits tappar många invandrare intresset för att delta bl. a. på grund av undervisningens bristande kvalitet. Enligt SÖ var den genomsnittliga avhopsfrekvensen 21 % 1987/1988. Ingen känner i dag ansvar för att följa upp vad som händer de invandrare som inte fullföljer undervisningen.

Vi delar uppfattningen att det föreslagna schabloniserade statsbidraget noga bör följas upp. Det är av stor vikt att undervisningen har god kvalitet och att resurserna används på ett effektivt sätt.

Eftersom den hittills bedrivna sfi-undervisningen inte räckt till för att nå de resultat som eftersträvat föreslås att tiden för den enskildes deltagande i grund-sfi utsträcks till att gälla 700 undervisningstimmar. Vidare föreslås ett schabloniserat statsbidrag som skall utbetalas efter genomförda 50 resp. 350 undervisningstimmar.

Regeringen bör klarlägga hur man bör förfara med utbetalning av det schabloniserade bidraget för de invandrare som genom omflyttning undervisas i flera kommuner.

Med en sådan bidragskonstruktion finns risk för att kommunerna begränsar sin ambition och inte strävar efter att ge en undervisning omfattande samtliga 700 timmar. Å andra sidan är det ett för alla parter gemensamt intresse att invandrare erhåller så goda kunskaper i svenska som möjligt.

I syfte att förbättra undervisningen bör enligt var mening språkfärdighetsprov utarbetas, som visar om invandraren nått den eftersträlvade färdighetsnivån. Sadana prov kan användas i rent diagnostiskt syfte. Emellertid finns enligt var mening också skäl att överväga om provresultaten skall gälla som kriterium för vad som är acceptabla studieresultat. Om de nu föreslagna förändringarna av sfi-undervisningen inte ger förväntade resultat bör övervägas om studieresultaten skall vägas in som grund för bidragsgivningen.

Invandrarkvinnornas kunskaper i svenska

Ett problem som inte tas upp i propositionen är invandrarkvinnornas låga deltagande i undervisningen. Orsaken är oftast av kulturell art. Genom bristfälliga kunskaper riskerar invandrarkvinnor att bli isolerade från kontakter med andra än invandrare ur den egna kulturkretsen. Kommunerna bör särskilt uppmärksamma invandrarkvinnornas situation och vidta åtgärder i syfte att stimulera dem att fullt ut delta i den undervisning som erbjuds.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av kontinuitet i sfi-undervisningen,
2. att riksdagen beslutar att kommunen skall vara fri att själv välja anordnare av grund-sfi,
3. att riksdagen avslår regeringens förslag till reglering av vilka anordnare som kan förekomma för sfi-undervisning enligt 3 § i lagen 1986:159,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om öppen upphandling av sfi-undervisning,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att planera för varvning av studier och arbete,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheterna till koncentration av sfi-undervisning,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om undervisning i svenska vid flyktinförläggningar,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbetalning av statsbidrag,
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om krav på läroplan och lärarkompetens,
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av utvärdering genom färdighetsprov,
11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i mo-

tionen anförts om vikten av att vidta åtgärder för att undervisningen i svenska även skall nå invandrarkvinnorna.

Mot. 1989/90
Ub16

Stockholm den 20 mars 1990

Ann-Cathrine Haglund (m)

Birgitta Rydén (m)

Ulf Melin (m)

Birgit Henriksson (m)

Göran Allmér (m)

Birger Hagård (m)

Hans Dau (m)

Rune Rydén (m)

Elisabeth Fleetwood (m)